

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:07.04.2022 ✓Accepted/Kabul:19.05.2022

DOI:10.30794/pausbed.1100139

Research Article/Araştırma Makalesi

Coşkun, Ö. F. (2022). "Çalışan Bekâr Annelerin Örgütsel Yaşamda Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Bir Uygulama", *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 52, Denizli, ss.293-311.

ÇALIŞAN BEKÂR ANNELERİN ÖRGÜTSEL YAŞAMDA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE NİTEL BİR UYGULAMA

Ömer Faruk COŞKUN*

Öz

Bu araştırmanın amacı, örgütsel yaşamda çalışan bekâr annelerin karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerileri sunulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, 18 yaşından küçük çocuğu olan 14 çalışan bekâr anne ile derinlemesine görüşme yapılmış ve elde edilen veriler içerik analizi ile tema, kategori ve kodlara ayrılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, katılımcıların verdikleri cevaplar örgüt içi ve örgüt dışı olmak üzere iki temaya ayrılmıştır. Çalışan bekâr annelerin örgüt içinde karşılaştıkları sorunlar; kariyer planlamada, terfide/yükselmeye ve ücretlendirmede, yönetici ve iş arkadaşları ile ilişkilerde ve iş performansında yaşanan sorunlardır. Çalışan bekâr annelerin örgüt dışında karşılaştıkları sorunlar; ev işlerinde ve çocuk bakımında, sosyal hayatta, aile ve yakın çevre ile ilişkilerde yaşanan sorunlardır. Araştırma sonucunda; zaman, ekonomik güç, bekâr anneliğe yönelik toplum algısı ve annelik ikilemi olmak üzere dört unsur ön plana çıkmaktadır. Bu unsurlar, örgüt içi ve dışı birçok sorunu etkilediği için bu unsurlara bağlı olarak yöneticilere ve araştırmacılara öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Çalışan bekâr anneler, Çalışan kadınlar, Bekâr annelik, Tek ebeveynli aile, Örgütsel yaşam, İş çevresi.*

A QUALITATIVE PRACTICE ON THE ISSUES FACED BY SINGLE WORKING MOTHERS IN ORGANIZATIONAL LIFE

Abstract

The purpose of this study is to identify the issues faced by single working mothers in organizational life and to offer solutions to these issues. In the direction of this purpose, in-depth interviews were conducted with 14 single working mothers with children under the age of 18. The data obtained were divided into themes, categories and codes by content analysis. As a result of the analyzes, the answers given by the participants were divided into two themes as internal and external. The issues faced by single working mothers in the organization; career planning, promotion/salary system, relationships with managers and colleagues, and job performance. The issues faced by single working mothers outside the organization; housework and child care, social life, and relations with family and friends. As a result of the study, four factors come to the fore; time, economic potential, society's perception of single motherhood and motherhood dilemma. Since these factors affect many problems inside and outside the organization, suggestions are offered to managers and researchers depending on these factors.

Keywords: *Single Working Mothers, Working Women, Single Motherhood, Single Parent Family, Organizational Life, Work Environment.*

*Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Antakya Meslek Yüksekokulu, HATAY.
e-posta: farukcosk@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0002-9616-2359>)

GİRİŞ

Toplumsal yapıda meydana gelen değişimler ile birlikte günümüzde artık pek çok kavram yeniden şekillenmektedir. Toplum içindeki en küçük birlik (TDK, 2021) olarak ifade edilen “aile” kavramı da bunlardan biridir. Geleneksel anlamda anne, baba ve çocuklardan oluşan bu birlik, günümüzde farklı formlarda yeniden tanımlanmaktadır. Anneden veya babadan sadece birinin ebeveyn olarak çocukları ile birlikte aynı evde tek başına yaşadığı tek ebeveynli aileler, toplumda her geçen gün sayısı artan yeni aile formlarındandır. Bu tek ebeveynli ailelerdeki anneler “bekâr anne” olarak adlandırılmaktadır.

Birleşmiş Milletler (2020) verilerine göre, dünya çapında yaklaşık 101 milyon bekâr anne bulunmaktadır. Küresel nüfusun %99’unu oluşturan 140 ülke ve bölgede her yıl düzenli olarak ulusal anketler düzenleyen Gallup (2020) tarafından 2014-2018 yılları arasında elde edilen verilere göre de 18-60 yaş arasındaki her sekiz kadından biri, 15 yaşından küçük çocuk veya çocukları ile tek başına yaşamaktadır. TÜİK (2021) verilerine göre, 2020 yılında Türkiye’de sadece anne ve çocuklardan oluşan tek ebeveynli çekirdek aile sayısı 1.847.789’dur. Sadece anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile sayısı, Türkiye’de tek çekirdek aileden oluşan hane halkının %15’ini oluşturmaktadır. Genel olarak tüm bu veriler dikkate alındığında, bakıma ihtiyaç duyan çocuklara sahip olan bekâr anneler, toplumun önemli bir grubudur.

Dünya’daki ve Türkiye’deki tek ebeveynli ailelerin yapısına bakıldığında bekâr annelerin, bekâr babalardan önemli ölçüde daha fazla olduğu görülmektedir. Örneğin Türkiye’de bekâr annelerin sayısı bekâr babaların sayısının 3,5 katıdır (TÜİK, 2021). Bu uçurum bireysel, toplumsal ve hukuksal pek çok faktörden kaynaklanmaktadır (Karaca Aydın, 2019: 26). Bekâr anneler, bekâr babalara göre birçok konuda çok daha fazla sorun ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar; evin masraflarını tek başına üstlenmeden kaynaklı maddi sıkıntılar, sosyal aktivitelere katılamama gibi sosyal sorunlar, çocukların bakımında ve ev işlerinde destek eksikliği ve son olarak psikolojik destek yetersizliği olarak sıralanmaktadır (Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu, 2011: 98; Boylu ve Öztop, 2013: 207; Demir ve Çelebi, 2017: 117). Bu sorunlar; bekâr anneler üzerinde psikolojik sağlığın bozulması, depresyon ve stres başta olmak üzere şiddetli duygusal ve sosyal sonuçlara neden olmaktadır (Sanik ve Mauldin, 1986: 53; Uludağlı, 2017: 270; Canatan vd., 2019: 1331).

Sosyal hayat içerisinde ekonomik, sosyal ve psikolojik pek çok sorun ile başa çıkmak için çabalayan bekâr anneler iş hayatına girdiğinde ise ev ve iş sorumlulukları olmak üzere iki tam zamanlı işe kendilerini adanmak zorunda kalmaktadır (Sanik ve Mauldin, 1986: 53). Çalışan bekâr anneler, iş hayatında hem kadın olmanın, hem anne olmanın hem de tek başına ayakta durmanın zorluğunun üstesinden gelmeye çalışmaktadır. Ev ve iş arasında sıkışıp kalan çalışan bekâr annelerin yaşadıkları çalışma hayatındaki sorunlar örgütsel çıktılarına olumsuz etki edebilmektedir. Çünkü bireyin ailevi sorumluluklarının işini engellemesi olarak ifade edilen aile-iş çatışması çalışan bekâr annelerin örgüt içerisinde görev ve sorumluluklarını başarı ile yerine getirememelerine yol açabilmektedir (Dursun ve İştah, 2014: 129). Bu nedenle bekâr annelerin örgüt içerisinde yaşadıkları sorunların neler olduğunun doğru olarak belirlenmesi, açık olarak anlaşılması ve objektif olarak yorumlanması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Literatür incelendiğinde, yapılan araştırmalar genel olarak çalışan kadınların veya çalışan annelerin sorunları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Aktaş (2014) tarafından yapılan çalışma hayatında kadınlara karşı psikolojik taciz konulu araştırmada, psikolojik taciz ile mücadelede yapılması gerekenlere yönelik öneriler sunulmuştur. Dursun ve İştah (2014) tarafından yapılan çalışmada, iş-aile yaşam çatışmasının çalışan kadınların iş-yaşam doyumları üzerinde olumsuz etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaur ve Kaushiki (2018), kadınların iş dünyasında karşılaştıkları zorluklar ile ilgili hazırladıkları derleme çalışmada, kadın çalışanların iş dünyasına katkılarına odaklanarak kadın çalışanların ekonomik olarak güçlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Koç ve diğerleri (2019) tarafından Türkiye’de çalışan annelerin sosyal medyadaki sosyal temsillerinin incelendiği araştırmada, toplumsal cinsiyet rollerinin çalışan annelere ilişkin sosyal temsiller üzerine etkisi olduğu görülmüştür. Sahlar ve Ustundag Budak (2020) “Çalışan Anneler: Uzman Annelik ve Yoğun Annelik” başlıklı çalışmalarında; çalışan annelerin, yoğun annelik ve uzman annelik olarak ifade edilen deneyimlerine dikkat çekerek eğitilmiş çalışan bir anne olmanın farklı yönleri ile derinlemesine anlaşılmasını sağlamak için bir literatür incelemesi yapmıştır. İş yaşamında her geçen gün sayısı önemli ölçüde artan ve kayda değer bir grup haline gelen bekâr annelere yönelik

ise sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle örgütsel yaşam içerisinde bekâr annelerin ne gibi sorunlar ve problemler ile karşılaştıkları cevaplanmayı bekleyen önemli bir soru olarak ortaya çıkmaktadır. Bu soruya cevap bulmak için örgütsel bağlamda bekâr annelik olgusu ile ilgili nitelikli araştırmalara gereksinim duyulmaktadır. Bu doğrultuda bu araştırmanın temel amacı, örgütsel yaşamda çalışan bekâr annelerin karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerileri sunulmasıdır.

Bu çalışma, çalışan bekâr annelere odaklanan nitel bir araştırma olması nedeni ile geçmiş yıllarda yapılan ve genel olarak kadın çalışanları ele alan araştırmalardan farklılaşmaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın örnekleme bakımından özgün bir çalışma olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. Çalışmada elde edilen bulgular ile örgütsel yaşamda geri planda kalmış olan çalışan bekâr annelerin sorunlarının gün yüzüne çıkartılmasına ve çalışan bekâr annelerin iş performanslarını etkileyen değişkenlerin belirlenmesine çalışılmaktadır. Araştırma sonuçlarının, çalışan bekâr annelerin iş yerinde sergiledikleri davranışların nedenlerini anlamlandırmada hem örgüt yöneticilerine hem de konu ile ilgili gelecek dönemlerde yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Bekâr annelik, birlikte ikamet eden bir baba olmadan çocuk yetiştiren tüm annelerdir (McLaughlin ve Rodgers, 2013: 9). Bununla birlikte çeşitli toplumlarda bekâr anneliğin tanımlanmasında farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin İngiltere’de “bekâr annelik” terimi özellikle hiç evlenmemiş annelere atıfta bulunmak için kullanıma eğiliminde iken “yalnız annelik”; boşanmış, dul ve hiç evlenmemiş anneleri kapsayan daha genel bir terimdir. Bu tip farklılıklara rağmen araştırmalarda genel olarak bir annenin bağımlı çocuklarıyla birlikte tek başına yaşamasına odaklanan bir bekâr annelik tanımı kabul görmektedir (Duncan ve Edwards, 2013: 3).

Dünya genelinde sadece anne ve çocuklardan oluşan tek ebeveynli aile sayısının artması ile birlikte, son yıllarda bekâr annelik olgusu araştırmacılar tarafından ilgi odağı haline gelmiştir. Bekâr annelerin iş gücü piyasasındaki yeri (Kennelly, 1999; Gonzalez, 2004), bekâr annelerin yoksulluk düzeyleri veya refah seviyeleri (Wong vd., 1993; Bassuk vd., 1996; Misra vd., 2007) ve bekâr annelerin yaşadıkları aile-iş çatışması (Ciabattari, 2005; Roman, 2017; Radcliffe vd., 2021) üzerine çok sayıda çalışma bulunmaktadır.

Gonzalez (2004) Lüksemburg Gelir Araştırması’ndan 15 ülkenin verilerini kullanarak bekâr annelerin iş gücü piyasasındaki yerini araştırdığı çalışmada, bekâr annelerin istihdam oranlarındaki ülkeler arası farklılığın büyük bir bölümünün bekâr annelerin farklı demografik özellikleri ve gelir beklentisi ile açıklanabileceği sonucuna ulaşmıştır. Ciabattari’nin (2005) düşük gelirli bekâr annelerin iş-aile çatışmasını incelediği çalışma sonuçlarına göre, iş-aile çatışması bekâr anneleri çalışmaktan alıkoymakta ve çalışmak isteyen bekâr annelerin çalışmaya devam etmesini zorlaştırmaktadır. Misra ve arkadaşları (2007) tarafından Avrupa ve Kuzey Amerika’da evli ve bekâr kadınların yoksulluk oranlarının incelendiği araştırmada, bekâr annelere yapılan çocuk bakım yardımlarının bekâr annelerin yoksulluk oranlarını düşürdüğü, özellikle üç yaşından küçük çocuklar için devlet tarafından sağlanan çocuk bakımı hizmetinin bekâr annelerin yoksulluğunun azalmasında önemli bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Roman (2017) tarafından İsveçli işçi sınıfı ve düşük gelirli bekâr annelerin karşılaştığı zorluklara odaklanan bir diğer çalışmada, bekâr annelerin iyi annelik anlayışları ile bu değerlere uygun hareket etme becerileri arasındaki farklılıkların çatışmalara ve ikilemlere yol açtığı ifade edilmektedir. Bu araştırmada, finansal kaynak eksikliğinin ve çalışma şartları üzerinde düşük kontrole sahip olmanın, annelerin çeşitli sorumlulukları birleştirme ve tercih ettikleri annelik türünü uygulama olasılıklarını önemli ölçüde sınırladığı sonucuna ulaşılmıştır. Radcliffe ve arkadaşlarının (2021) İngiliz bekâr annelerin iş-aile yaşamı arasındaki dengede ne gibi zorluklar yaşadıklarını ve bu dengede rollerini nasıl inşa ettiklerini araştırdıkları çalışma sonuçları, çalışan bekâr annelerin evi tek başlarına geçindirdikleri için şiddetli bir baskı hissettiklerini ve kendilerini bağımsız ve değerli birer çalışan olarak gördüklerini göstermektedir.

Türkiye’de bekâr anneler üzerine yapılan kısıtlı sayıda çalışmada, bekâr annelik olgusu geniş bir perspektiften ele alınmış ve bekâr annelerin sorunları; ekonomik, sosyal, toplumsal, aile içi ilişkiler, hukuki ve psikolojik olmak üzere çeşitli boyutlarda ele alınmıştır. Bazı çalışmalarda (Demir ve Çelebi, 2017; Canatan vd, 2019; Karaca Aydın, 2019) bekâr annelere odaklanılmış, bazı çalışmalarda (Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu, 2011; Boylu ve Öztıp, 2013) ise bekâr anneler araştırma kapsamında tek ebeveynli aileler içerisinde değerlendirilmiştir.

Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu (2011) Türkiye’de yedi farklı şehirden 473 tek ebeveynli aile bireyinden topladıkları veriler ile yapmış oldukları araştırmada; bekâr annelerin deneyimleri, çocukları ile ilişkileri, yaşadıkları hukuksal süreçler, ekonomik durumları ve tek ebeveynli olmalarının sosyal hayatlarına etkileri ile ilgili tespitlerde bulunmaktadır. Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu’nun (2011) araştırma sonuçları, bekâr annelerin çocuklarını tek başlarına yetiştirmekten büyük endişe duyduklarını, bekâr annelerin tek ebeveyn olarak ekonomik sorunlarının olduğunu, bekâr annelerin tek ebeveyn olduktan sonra sosyal hayatlarının bu değişimden olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Boylu ve Öztop (2013) tarafından tek ebeveynli ailelerin sorunları üzerine yapılan çalışmada, tek ebeveynli ailelerin sorunları; ekonomik yetersizlik, sosyal yaşam, ebeveynlik, çocuk bakımı, evle ilgili faaliyetlerin yürütülmesi, zaman kullanımı olarak sıralanmaktadır. Boylu ve Öztop (2013), bu sorunların çözümü için bekâr annelere yönelik istihdam politikalarının geliştirilmesini önermektedir. Demir ve Çelebi (2017) tarafından tek ebeveynli ailelerin sorunlarını tespit etmek amacı ile gerçekleştirilen çalışmada bekâr annelerin sorunları; ekonomik, sosyal, çocukla ilgili, ev işleri ile ilgili ve psikolojik olmak üzere beş kategoriye ayrılmıştır. Demir ve Çelebi (2017), tek ebeveyn kaldıktan sonra bekâr annelerin ekonomik gelirlerindeki düşüşün hem yaşam kalitelerini olumsuz etkilediğini hem de bekâr annelerin sosyal aktivitelere katılımını azalttığını ifade etmektedir. Canatan ve arkadaşları (2019) tarafından bekâr annelerin sosyal ve psikolojik sorunlarını belirlemek amacı ile 233 bekâr anneden elde edilen veriler ışığında yapılan çalışmada, bekâr annelerin temel sorunlarının psikolojik alanda yoğunlaştığı tespit edilmiş ve bekâr annelerin depresyon başta olmak üzere %4,8 ile %17 arasında değişen oranlarda psikolojik sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Karaca Aydın (2019) ise araştırmasında, bekâr anneliği; toplum algısı, ekonomik, sosyal yaşam, psikolojik ve hukuksal olmak üzere farklı boyutlarda ele almış ve bekâr annelerin sorunlarını irdelemiştir. Karaca Aydın (2019), bekâr annelerin tek başına kaldığında erkekler ile aynı haklara sahip olmamasının nedeninin fizyolojik değil tamamen toplumun bekâr anneye olan algısından kaynaklandığını belirtmektedir.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada, görüşme yapılan çalışan bekâr annelerden elde edilen sözel veriler kullanıldığı için araştırmacı tarafından “nitel araştırma yönteminin” kullanılmasına karar verilmiştir. “*Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma*” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 37). Çalışmalarda nitel araştırma; bir problemi keşfedilmek, karmaşık bir konuya ayrıntılı bir anlayış getirmek ve araştırma katılımcılarının bir konuyu hangi bağlamda ele aldığının anlamak için kullanılabilir. Bunlara ek olarak, araştırma örneklemini küçük olduğu ve bir kurum veya yerleşim yeri hakkında derinlemesine bilgi elde edileceği zaman nitel araştırma yöntemlerine başvurulabilmektedir (Bal, 2016: 70-71). Nitel araştırmaların özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir (Güçlü, 2019: 25-27): (a) Sorunlar, doğal ortamında çıktığı gibi incelenmektedir. (b) Araştırmacılar veri toplama ve veri analizinde birincil etkindir. (c) Veriler çoğunlukla tek bir kaynak yerine çok çeşitli kaynaklardan toplanmaktadır. (d) Verilerden, kategoriler ve temalar oluşturularak analiz yapılmakta ve soyut bilgilere ulaşılmaktadır. (e) Araştırma konusuna ilişkin katılımcıların olaylara ve sorunlara yükledikleri anlamlar ortaya çıkarılmaktadır. (f) Araştırma süreci esnekliklidir. (g) Araştırma, araştırmacının değerlerine ve ön yargılarına göre şekillenebilmektedir. (h) Araştırma, bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Araştırma verilerinin toplanmasında nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan “yarı yapılandırılmış görüşme tekniği” kullanılmıştır. Görüşme sırasında detaylandırılacak bir soru listesini içeren yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, görüşmeci önceden hazırladığı konulara sadık kalmak kaydıyla hem önceden hazırlanmış soruları sorma hem de konu hakkında daha detaylı bilgi almak amacıyla görüşme sırasında ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırma probleminin tüm boyutları ile ele alınmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu teknik, araştırmacıya zaman esnekliği sağlamakta ve ona farklı katılımcılardan sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde etme imkânı vermektedir. Bu sayede, elde edilen veriler kolay bir şekilde analiz edilebilmekte ve düzenlenebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 130).

Araştırmada veri analiz yöntemi olarak içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. İçerik analizi; mesajların aktardığı açık ve örtülü anlamları sistematik ve teoriden üretilen kategori sistemi ile çözümleyen ve görünenden görünmeyen bağlama yönelik çıkarımlar yapan bir araştırma yöntemidir. İçerik analizi; nitelden nicele doğru

bir yol izlemekte ve nitel ile nicel süreçleri bütünleştirebilme özelliğiyle kendisini diğer benzer yöntemlerden daha avantajlı ve güçlü kılmaktadır (Gökçe, 2019: 61-62). Bu nedenle bu çalışmada, içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Görüşmecilerden elde edilen veriler, NVIVO 10 paket programı aracılığı ile analiz edilmiş ve araştırmanın amacına uygun olarak tema, kategori ve kodlara ayrılmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini 18 yaşından küçük çocuğu olan çalışan bekâr anneler oluşturmaktadır. Görüşme yapma ve elde edilen görüşme verilerini işleme açısından maliyet ve zaman kısıtı sebebiyle amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak farklı demografik özelliklere sahip bireylerden örneklem grubu oluşturulmuştur. Nitel araştırmalarda amaç, her bir katılımcıya eşit katılma şansı vererek evrene sayısal genelleme yapmak değildir. Bunun yerine, araştırmaya en fazla veriyi sağlayacak katılımcıların belirlenmesine dikkat edilmektedir. Amaçlı örneklem yönteminde, araştırma katılımcılarının hepsi araştırma amacına hizmet etme ilkesine göre seçilmekte ve ihtiyaç duyulması halinde araştırmacı tarafından katılımcılar ile ilgili ön çalışma yapılabilmektedir. Araştırmacılar, bu yöntem ile araştırmanın amacına uygun, ayrıntılı ve derinlemesine veri sağlama ihtimalini arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 367).

Bu çalışmada, katılımcı sayısının belirlenmesinde “doyum noktası” esas alınmıştır. Doyum noktası, nitel araştırmalarda yaygın olarak kabul gören metodolojik bir ilkedir. Doyum noktası, araştırmada o ana kadar toplanan veya analiz edilen verilere dayanarak daha fazla veri toplamanın veya analiz etmenin gereksiz olduğu durumları ifade etmektedir (Saunders vd., 2018: 1893). Diğer bir ifade ile araştırma problemi ile ilgili verilerin yeterli düzeyde ortaya çıktığı ve araştırmacının görüşmelerden daha fazla bilgi toplayamadığı aşama, doyum noktasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 309). Bu çalışmada, görüşme sorularına katılımcıların verdikleri cevapların birbirlerini tekrarlamaya başlaması ile doyum noktasına ulaşıldığına kanaat getirilmiş ve veri toplama süreci noktalanmıştır. Bu kapsamda, on dört çalışan bekâr anne ile görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. Örneklem demografik özelliklerine (Çocuk Sayısı, Toplam Çalışma Süresi ve Sektör) ilişkin bilgiler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Çocuk Sayısı ve Toplam Çalışma Süresi

Katılımcı No	Çocuk Sayısı (18 Yaş Altı)	Çalışma Süresi (Yıl)	Sektör
1	2	22	Kamu
2	1	16	Özel
3	1	11	Kamu
4	2	24	Kamu
5	1	8	Kamu
6	1	20	Özel
7	1	25	Özel
8	2	20	Kamu
9	1	25	Kamu
10	2	20	Özel
11	2	3	Kamu
12	2	15	Özel
13	1	15	Kamu
14	1	12	Özel

Tablo 1’deki verilere göre, 8 çalışan bekâr annenin bir çocuğu, 6 çalışan bekâr annenin ise iki çocuğu bulunmaktadır. Ayrıca 6 çalışan bekâr anne 15 yıl ve daha az iş tecrübesine sahipken, 8 çalışan bekâr anne 16 yıl ve daha fazla iş tecrübesine sahiptir. Bekâr annelerin çalıştıkları sektör dağılımına bakıldığında, 8 annenin kamu sektöründe 6 annenin ise özel sektörde çalıştığı görülmektedir.

2.2. Araştırmanın Varsayımı ve Soruları

İş hayatında hem kadın olmanın, hem anne olmanın, hem de tek başına ayakta durmanın zorluğunu bir arada yaşayan çalışan bekâr annelerin genel olarak kadınların örgütsel yaşamda karşılaştıkları sorunları çok daha şiddetli yaşadıkları düşünülmektedir. Ayrıca bekâr ve anne olmalarından kaynaklı olarak çalışan bekâr annelerin bu sorunlara ilave bazı zorlukların da üstesinden gelmeye çalıştıkları ön görülmektedir. Bu varsayımlardan hareketle bu çalışmanın araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir.

- Çalışan bekâr annelerin örgüt içinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Çalışan bekâr annelerin örgüt dışında yaşadıkları sorunlar nelerdir?

2.3. Araştırma Sınırlılıkları

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. 18 yaşından küçük çocuğa sahip olmayan çalışan bekâr anneler araştırma kapsamında değerlendirilmemiştir. Araştırmada sadece tam zamanlı çalışan bekâr anneler dikkate alınmış, kısmi zamanlı veya sezonluk çalışan bekâr anneler dikkate alınmamıştır. Bekâr anneler; kimi toplumlarda eşi vefat eden, boşanmış veya hiç evlenmemiş anneler olarak tanımlanmaktadır. Fakat Türkiye’de hiç evlenmeden çocuk sahibi olan annelerin ulaşılabilir olmaması nedeni ile bu çalışmada sadece eşinden boşanan ve kocasını kaybeden anneler ile görüşülmüştür.

2.4. Geçerlilik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmalarda, yapılan araştırma sonucunda ulaşılan bulguların ne ölçüde doğru olduğu ile bu bulgulara ulaşmak için kullanılan yöntemlerin uygunluğu arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır (Güçlü, 2019: 389). Bir çalışmada kullanılan ölçüm aracının araştırma için uygunluğunu ifade eden “geçerlilik” ve veri toplama tekniklerinin aynı konuda bir başka zaman ve mekânda yapılan diğer çalışmalarda benzer sonuçları vermesini ifade eden “güvenirlik”; araştırma sonuçlarının doğruluğunun değerlendirilmesinde kullanılan en yaygın iki ölçüttür (Bal, 2016: 139; Güçlü, 2019: 389-390). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik ölçümlerinde sayısal verilere yer verilmemek, daha çok sonuçların doğruluğu, şeffaflığı ve araştırmacının tecrübesi gibi niteliklerden faydalanılmaktadır (Güçlü, 2019: 390).

Bu çalışmada, iç ve dış olmak üzere iki kategoride araştırmanın geçerliliği sağlanmıştır. İç geçerlilik için izlenen adımlar şu şekildedir: (a) Görüşme formu “sosyal bilimlerde yöntem ve teknikler” ve “sosyal bilimlerde kadın çalışmaları” alanlarında iki uzmanın görüşüne sunulmuştur. (b) İki çalışan bekâr anneye görüşme soruları yöneltilmiş ve geri bildirimler çerçevesinde bazı soruların daha net anlaşılması için değişiklikler yapılmıştır. (c) Görüşmecilerin verdiği cevaplar doğrudan alıntı yapılarak bulgular bölümünde kullanılmıştır. Dış geçerlilik sağlamak için görüşme yapılan kişilere; araştırmanın amacına, önemine ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın iç güvenilirliği için görüşmeler, görüşme katılımcılarının izinleri doğrultusunda ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Bu sayede veri kaybının önüne geçilmiş ve verilen cevaplar yorumlanmadan doğrudan çalışmada kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından yapılan kodlamaların incelenmesi için alanına hâkim bir uzman tarafından kontroller gerçekleştirilerek dış güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığının 05.01.2022 tarihli 06 sayılı kararına istinaden 15 Şubat-10 Mart 2022 tarihleri arasında on dört çalışan bekâr anne ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Görüşme katılımcılarının izinleri doğrultusunda ses kayıt cihazı ile görüşme kayıt altına alınmış ve ses kayıtları yazılı dokümanlara dönüştürülmüştür. Yazılı hale getirilen veriler, NVIVO 10 paket programı aracılığı ile tema, kategori ve kod şeklinde tasnif edilmiştir. Kodlandırmanın ardından bulgular bölümünde her başlık altında konuyu en iyi yansıttığı düşünülen alıntılara yer verilmiştir.

3. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Çalışan Bekâr Annelerin Örgüt İçinde Karşılaştıkları Sorunlar

Yapılan analizler sonucunda, katılımcıların verdikleri cevaplar tasnif edilerek örgüt içi ve örgüt dışı olmak üzere iki temaya ayrılmıştır. Çalışan bekâr annelerin örgüt içinde karşılaştıkları sorunlar; kariyer planlamada, terfide/yükselmeye ve ücretlendirmede, yönetici ve iş arkadaşları ile ilişkilerde ve iş performansında yaşanan sorunlar olarak 4 kategori altında toplanmıştır. Kariyer planlaması kategorisi altında; kariyere öncelik verememek, zaman yönetimi, kariyer gelişimi için gereklilikleri yapamamak, maddi sorunlar, kariyer fırsatlarını kaçırmak ve çocukların sorumluluğunu tek başına üstlenmek olmak üzere 6 kod oluşturulmuştur. Terfi/yükselme ve ücretlendirme kategorisi; adaletsizlik ve yönetimin yaklaşımı olmak üzere 2 koda ayrılmıştır. Yönetici ve iş arkadaşları ile ilişkiler kategorisi altında; mesai dışı vakit geçirmeme tercihi, yanlış anlaşılma korkusu, hakkında olumsuz konuşulması ve düşünülmesi ve yönetimden ve iş arkadaşlarından destek görememek olmak üzere 4 kod oluşturulmuştur. İş performansı kategorisi altında ise; performans düşüşü, sorunları işe yansıtılmamak için çaba ve işte konsantrasyon eksikliği, depresyon ve yorgunluk olmak üzere 3 kod belirlenmiştir. Çalışan bekâr annelerin örgüt içinde karşılaştıkları sorunlara yönelik oluşturulan kategori ve kodlara ilişkin katılımcı sayıları ve ifade sıklıkları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Çalışan Bekâr Annelerin Örgüt İçinde Karşılaştıkları Sorunlar

Kategori	Kod	n	f
Kariyer Planlama	Kariyere öncelik verememek	8	9
	Zaman yönetimi	9	11
	Kariyer gelişimi için gereklilikleri yapamamak	4	7
	Maddi sorunlar	3	4
	Kariyer fırsatlarını kaçırmak	2	2
	Çocukların sorumluluğunu tek başına üstlenmek	5	5
	Toplam		
Terfi/Yükselme ve Ücretlendirme	Adaletsizlik	5	5
	Yönetimin yaklaşımı	4	5
	Toplam		
Yönetici ve İş Arkadaşları ile İlişkiler	Mesai dışı vakit geçirmeme tercihi	5	5
	Yanlış anlaşılma korkusu	6	7
	Hakkında olumsuz konuşulması ve düşünülmesi	5	7
	Yönetimden ve iş arkadaşlarından destek görememek	4	4
	Toplam		
İş Performansı	Performans düşüşü	11	12
	Sorunları işe yansıtılmamak için çaba	2	2
	İşte konsantrasyon eksikliği, depresyon ve yorgunluk	9	11
	Toplam		
Genel Toplam			96

3.1.1. Kariyer Planlaması

Çalışan bekâr anneler, kariyerlerini planlarken 6 türde sorun ile karşılaşmaktadır. Çalışan bekâr anneler kariyer planlaması konusunda en çok zamanı yönetmek konusunda sorun yaşadıklarını ifade etmektedir. Ayrıca çalışan bekâr anneler, kariyerlerini ikinci plana alarak çocuklarına öncelik verdiklerini sıklıkla vurgulamaktadır. Çalışan bekâr annelerin kariyerlerini inşa ederken karşılaştıkları diğer sorunlar; kariyer gelişimi için gerekli olan kurslara, eğitimlere ve etkinliklere katılamamak, kariyer planlarının maddi sıkıntılardan dolayı sekteye uğraması, kariyer fırsatlarını değerlendirememek ve çocuklarının tüm sorumluluğunu tek başına üstlenmek şeklinde sıralanmaktadır. Kariyer planlaması kategorisi altında bulunan başlıklara istinaden çalışan bekâr annelerin örnek ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Kariyere öncelik verememek

“Çocuklarım küçüktü ailemin desteğine ihtiyacım vardı tayin isteyip memleketime döndüm.” (K1)

“Çocuklarıma ve evime yetişmekte zorlandığım için daha rahat çalışabileceğim başka birim tercih etmek zorunda kaldım.” (K9)

“Şehir dışından ve yurtdışından iş teklifleri alıyorum fakat çocuklarıma bakmak durumunda olduğum için ve okulları burada olduğu için onların düzeni bozulmasın diye bu teklifleri değerlendiremiyorum.” (K14)

Zaman yönetimi

“Zaman planlaması çok büyük bir sorun. Bazen iş saatleri ile ev sorumluluklarınız çakışabiliyor.” (K4)

“İşime daha fazla zaman ayırırsam çocuklarıma daha az zaman ayıracağım düşüncesi olduğu için mümkün olduğu en az zamanda iş yerinde zaman geçirip eve gitmeyi düşündüğümünden kariyerimi düşünemedim.” (K7)

“Bizim kurumumuzda yükselmek, iki aşamalı sınavdan meydana geliyor. Şuan da bunlara çalışacak vaktim kesinlikle yok.” (K11)

Kariyer gelişimi için gereklilikleri yapamamak

“Kariyerinde ilerlemek için yapmanız gereken şeyleri yapamıyorsunuz.” (K2)

“İkamet ettiğim şehir dışında gerçekleşecek kariyer çalışmalarına katılamıyorum.” (K8)

“Okul saatleri dışında olan mesleki çalışmalara uzun süre katılamadım.” (K10)

Maddi sorunlar

“Sonuçta kariyeriniz değil sadece faturalarını ödeyeceğiniz bir durumda buluyorsunuz kendinizi.” (K2)

“Kendimi geliştirmek için harcamam gereken zamanı ve maddiyatı çocuğuma harcamayı tercih ediyorum.” (K3)

Kariyer fırsatlarını kaçırmak

“Risk almanız gereken durumlarda ise daha kontrollü davranıyorsunuz.” (K4)

“Herkes başka bir birimin kariyer için daha iyi olacağını söylüyor, ama ben hastalık gibi olağanüstü durumlarda çocuklarımı hep yanımda işe getirmek zorunda kaldığımdan bu birimden uzaklaşmak istemiyorum, yani konfor alanından çıkamıyorum.” (K8)

Çocukların sorumluluğunu tek başına üstlenmek

“Çocuklarımin tüm sorumluluğu benim üzerimde olduğu için kariyerimi planlamada oldukça zorlanıyorum.” (K9)

“Çocuklarımin maddi manevi ihtiyaçları benim sorumluluğumda olduğundan kariyerime odaklanamıyorum.” (K11)

“Çocuklarıma yetişmem gerekiyor. Sadece yeme içme değil, onların kişisel bakımı, sosyal hayatları, okul hayatları. Her şeye benim koşmam gerekiyor.” (K13)

3.1.2. Terfi/Yükselme ve Ücretlendirme

Çalışan bekâr anneler terfi ve ücretlendirme konusunda iki soruna işaret etmektedir. Bunlardan birincisi, çalışan bekâr annelerin sadece çalışan bir anne olmaları nedeni ile adaletsiz uygulamalara maruz kalmaları; diğeri ise işveren veya yöneticilerin, çalışan bekâr annelerin çalışmak zorunda olmalarından faydalanarak uyguladığı

psikolojik baskıdır. Çalışan bekâr annelerin terfi/yükselme ve ücretlendirme ile ilgili yaşadıkları sorunlara örnek olarak gösterilebilecek bazı alıntılar şu şekildedir:

Adaletsizlik

“Ne yükselmem oldu ne de maaşım hak ettiğim miktarda verildi.” (K2)

“Hem çocuklarıma ayırabileceğim zamanımdan hem de çocuklarımla ihtiyaçlarını karşılayabileceğim ücretimden çalışıyorlardı.” (K9)

“Benim için en çok da çocuklarımla bahane edip mesaiye uyamadığımı dile getiriyorlar.” (K12)

Yönetimin yaklaşımı

“Laboratuvarında çalıştığım hocam işe ne kadar muhtaç olduğumun farkındaydı, kaybetmeyi ve yeni bir işte çıkabilecek problemler ile baş etmeyi göze alamayacağımın farkındaydı.” (K2)

“Hep dönülür dolaşılır aynı yere gelinir zaten birini bulursa gider ya da daha kötüsü zaten nerde iş bulacaksınız devir kötü buyur daha iyi bir yer varsa buyur gidebilirsin gibi motivasyonunuzu yerle bir edecek bir sürü cümle zamanlarında havada uçuşur” (K6)

“Kadın müdürle çalıştım. Sürekli bana baskı uyguladı.” (K10)

3.1.3. Yönetici ve İş Arkadaşları ile İlişkiler

Çalışan bekâr annelerin yönetici ve iş arkadaşları ile kurmuş oldukları ilişkilerde; yanlış anlaşılma korkusu ve haklarında olumsuz konuşulması ve/veya düşünülmesi öne çıkan iki sorundur. Diğer taraftan mesai dışında iş arkadaşları ile vakit geçirmiyor olmaları ve yöneticilerinden ve iş arkadaşlarından çalışma ortamında destek görmemeleri çalışan bekâr annelerin örgüt içi ilişkiler konusunda vurguladıkları diğer problemlerdir. Çalışan bekâr annelerin yönetici ve iş arkadaşları ile ilişkilerine yönelik görüşlerine örnek gösterilebilecek ifadeler aşağıda belirtilmiştir:

Mesai dışı vakit geçirmeme tercihi

“Mesai dışında; iş arkadaşlarınız genelde sizin yaşıtınızsa ve evli çiftlerse pek onlarla sosyal bir hayat yaşayamıyorsunuz. Bekârsa da yaşayamıyorsunuz çünkü bekâr bir insan gibi özgür takılamazsınız.” (K2)

“Ailece görüştüğümüz eşli ortamlara girmez oldum.” (K9)

“Ailece görüşme olanağım olmuyor eşim olmadığından dolayı aynı ortama girmeyi hem ben istemiyorum hem de bazen yeri geliyor onlar aynı ortamda bulunmak istemiyorlar.” (K13)

Yanlış anlaşılma korkusu

“İlk boşandığımda ve önceki süreçte bu konuyu iş yerimde paylaşmadım.” (K5)

“Kadın arkadaşlarla genel olarak olumsuz etkisi olmadı ama erkek çalışan arkadaşlarımla daha seviyeli ve daha çekingen olmama sebep oldu.” (K7)

“Ben de dikkat ediyorum yanlış anlamalara mahal vermemek adına.” (K11)

Hakkında olumsuz konuşulması ve düşünülmesi

“Buna anne olmanız eklendiğinde çocuğunuz için her şeyden vazgeçebileceğiniz için kariyer yapabileceğiniz akıllarına bile gelmediğinden her adımınızda mutlaka bir karşı cins alternatifi oluyor ve sürekli onunla kıyaslanıyorsunuz ve işi daha kolay halledebileceği ile ilgili yorumlar yapılır.” (K6)

“Yöneticim bundan keyif alır ve velilerle dedikodu yapardı.” (K10)

“Bekâr bir anne olmam yöneticim tarafından çöpsüz üzüm olarak algılanıyor resmen. Evde bekleyenin yok kocamı kastediyor sanki çocuklarım evde beni beklemiyormuş gibi daha çok kalabilirsin, daha geç çıkabilirsin gibi.” (K14)

Yönetimden ve iş arkadaşlarından destek görememek

“Ancak bazı zamanlar beni daha iyi anlamalarını ve destek olmalarını beklerdim.” (K1)

“İzin almak, geç kalmak veya erken çıkmak zorunda kalıyorsunuz. Bu da zamanla iş arkadaşlarınızla gerginlik yaşamanıza neden oluyor.” (K2)

“Mesai olması gerektiğinde; diğer arkadaşlarının ne suçu var, ne yapalım bir senin çocuğun var sanki, iş bu gibi söylemlerle de size gelebilirler.” (K6)

3.1.4. İş Performansı

Çalışan bekâr annelerin biri hariç (K5) neredeyse tamamı çalışan bekâr anne olmalarından dolayı performanslarının olumsuz etkilendiğini belirtmektedir. Genel olarak iş performansına ilişkin olarak bekâr anneler, performans azalması ve fiziksel/psikolojik sorunların üzerinde durmaktadır. Ayrıca iki katılımcı çalışan bir bekâr anne olmanın zorluklarını işe yansıtılmak için özel çaba sarf ettiklerini ifade etmektedir. Çalışan bekâr annelerin iş performansına ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Performans düşüşü

“Verimi düşürüyor. Daha kısa zamanda yapabileceğim bir iş için çok daha fazla zaman harcamak zorunda kalıyorum.” (K3)

“Şu an ise işten zaman çalıp çocuklarıma ayırmayı tercih ediyorum bu da performansımı, yaptığım işin kalitesini olumsuz etkilemektedir.” (K9)

“Sürekli her şeyi hızlı yapmaya çalıştığım için performansımı olumsuz etkiliyor.” (K11)

Sorunları işe yansıtılmak için çaba

“Eşimi kaybettikten bir hafta sonra bile onun odasında hastalarımıza baktım içim acısa da acımı belli etmeyip doktorlarının arkasından ağlayan hastalarımızı ben teselli ettim.” (K1)

“Sıkıntılarımı sınıfıma yansıtılmamaya çalışırım.” (K10)

İşte konsantrasyon eksikliği, depresyon ve yorgunluk

“Her şeye yetişmek durumunda kalmak çok yıpratıcı olabiliyor.” (K4)

“Daha bitkin ve yorgun olduğum için iş yerinde performansım oldukça düşüyor.” (K7)

“Evet, üzerimizde çok daha fazla sorumluluk olduğu için ev işleriyle alakalı alışveriş ve çocukların bakımıyla alakalı çok fazla sorumluluğum olduğu için daha fazla yoruluyorum. Bu işe daha fazla yorgunluk olarak yansıyor.” (K12)

3.2. Çalışan Bekâr Annelerin Örgüt Dışında Karşılaştıkları Sorunlar

Çalışan bekâr annelerin örgüt dışında karşılaştıkları sorunlar; ev işlerinde ve çocuk bakımında, sosyal hayatta, aile ve yakın çevre ile ilişkilerde yaşanan sorunlar olmak üzere 3 kategori altında toplanmıştır. Ev işleri ve çocuk bakımı kategorisi altında; maddi yetersizlikler, yetersizlik duygusu, profesyonel bir yardımcı ihtiyacı, çocukların eğitimi ile ilgili konular ve baba eksikliğini hissettirmeme çabası olmak üzere 5 kod oluşturulmuştur. Sosyal hayat kategorisi altında; sosyal hayatın olmaması, sadece çocuklar ile birlikte sosyalleşme ve sosyal hayata zaman ayıramama olmak üzere 3 kod oluşturulmuştur. Aile ve yakın çevre ile ilişkiler kategorisi altında ise; toplumsal

baskı, aile ve arkadaşlara yeterince ilgili gösterememe, sağlıklı iletişim kuramama ve nasıl davranman gerektiğinin söylenmesi olmak üzere 4 kod oluşturulmuştur. Çalışan bekâr annelerin örgüt dışında karşılaştıkları sorunlara yönelik oluşturulan kategori ve kodlara ilişkin katılımcı sayıları ve ifade sıklıkları Tablo 3’de gösterilmektedir.

Tablo 3: Çalışan Bekâr Annelerin Örgüt Dışında Karşılaştıkları Sorunlar

Kategori	Kod	n	f	
Ev İşleri ve Çocuk Bakımı	Maddi yetersizlik	5	5	
	Yetersizlik duygusu	6	9	
	Profesyonel bir yardımcı ihtiyacı (bakım ve temizlik)	5	7	
	Çocukların eğitimi ile ilgili konular	6	7	
	Baba eksikliğini hissettirmeme çabası	5	6	
	Toplam			34
Sosyal Hayat	Sosyal hayatın olmaması	12	12	
	Sadece çocuklar ile birlikte sosyalleşme	4	5	
	Sosyal hayata zaman ayıramama	5	5	
	Toplam			22
Aile ve Yakın Çevre ile İlişkiler	Toplumsal baskı	5	9	
	Aile ve arkadaşlara yeterince ilgi gösterememe	5	5	
	Sağlıklı iletişim kuramama	5	6	
	Nasıl davranman gerektiğinin söylenmesi	7	7	
	Toplam			27
	Genel Toplam			83

3.2.1. Ev İşleri ve Çocuk Bakımı

Çalışan bekâr annelerin ev işleri ve çocuk bakımında yaşadıkları zorlukların başında yetersizlik duygusu gelmektedir. Altı katılımcı özellikle çocuklarına yetemediklerini vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra profesyonel bir desteğin yokluğu ve çocukların eğitimi ile ilgili konularla tek başına ilgilenmek zorunda kalmak yaşanan sorunlar arasında ön plana çıkan diğer konulardır. Ev işleri ve çocuk bakımındaki sorunlar konusunda çalışan bekâr annelerin örnek gösterilebilecek görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Maddi yetersizlik

“Ev işleri ve çocuk bakımınının maddi yönü de var. Siz isteyken çocuğunuzu bırakacağınız bakım kurumları kalitesi ödediğiniz para ile doğru orantılı bu da tabii ki kötü yönde etkileniyor tek başınıza karşılamak zorunda olduğunuz için.” (K2)

“Maddi durumumun iyi olmasını çok isterdim. En azından temizlik için yardımcı olabilir ve böylece çocuklarımla daha fazla zaman geçirebilirdim.” (K11)

“Keşke çok iyi şartlarda yaşayıp bakıcı, yardımcım olsaydı da çocuklarıma daha çok zaman ayırabilseydim.” (K13)

Yetersizlik duygusu

“Günümüzdeki bekâr annelerin yaşadığı en temel yetersizlik duygusu buradan kaynaklanıyor bence. 2 kişilik ebeveynlik yapmaya çalışıp yetememek.” (K8)

“Gündüz iş yerinde çalışıp evde de çocuklarım için sürekli çalıştığım için çocuklarıma yeteri kadar zaman ayıramadığımı düşünüyorum.” (K12)

“Çocuklarımla sorunlarına zaman ayıramıyorum. Yeri geliyor onlara yemek ve temiz ortam sağlıyorum diyorum ama nasılsın diye sormayı bile unutabiliyorum unutmasam da zaman bulamayabiliyorum.” (K14)

Profesyonel bir yardımcı ihtiyacı (bakım ve temizlik)

“Bu nedenle güvenilir bir bakıcı bulmak ve maddi olarak karşılamak problem oluyor.” (K3)

“Hep bir destek hizmet alımıyla ilgili çözüm üretme çabası.” (K8)

“Çocuk bakımında da yardım almayı çok isterdim.” (K11)

Çocukların eğitimi ile ilgili konular

“Oğlum okul servisine bindirip koşar adım işe gittiğim almak için de aynı şekilde döndüğüm zamanlardı.” (K5)

“Hep bir sorun var hep. Kreş, etüt, servis. Hiçbirinden randıman alınamayıp.” (K8)

“9 yaşındaki çocuğumun eve geliş gidişlerinde sorun yaşadım.” (K10)

Baba eksikliğini hissettirmeme çabası

“Hayat zor kolay değil hele 2 küçük kız çocuğu size bakıyor ve onlara babalarının yokluğunu hissettirmemeye çalışıyorsunuz.” (K1)

“Hem onun gelişiminin sağlıklı olmasını, hem eksiklik hissetmeden hayatını kurmasını sağlamak oldukça çaba sarfetmenizi gerektiriyor.” (K6)

“En çok zorlandığım konu başka çocukların babaları yanındayken, benim çocuklarımın babalarının yanında olmaması eksikliğini çok derin hissettim.” (K9)

3.2.2. Sosyal Hayat

Çalışan bekâr annelerin geneli (K9 hariç) sosyal bir hayatlarının olmadığından ve ev işlerindeki ve/veya çalışma hayatındaki yoğunluktan dolayı sosyal hayatlarına zaman ayıramadıklarından şikâyet etmektedir. Çalışan bekâr annelerin bir kısmı sosyal hayatlarının hiç olmadığını, bir kısmı kısıtlı bir sosyal hayatları olduğunu, bir kısmı ise ancak çocukları ile birlikte sosyalleşebildiklerini ifade etmektedir. Sosyal hayat altında yer alan başlıklara istinaden çalışan bekâr annelerin örnek ifadeleri şu şekildedir:

Sosyal hayatın olmaması

“Gündüzleri işle akşamları da çocuklarımla zaman geçtiğinden sosyal hayatım hiç yok.” (K11)

“Hiçbir şekilde sosyal bir aktivite yapamıyorum. Bu gerçekten çalışan bir bekâr anne için çok büyük bir lüks diye düşünüyorum.” (K12)

“En son ne zaman nereye gittiğimi bile bilmiyorum.” (K14)

Sadece çocuklar ile birlikte sosyalleşme

“Çocuğumla birlikte bir sosyal hayat kuruyoruz.” (K13)

“Uzun süreli bir plan yapmam gerekirse çocuğumun da benimle gelebileceği ve sıkılmayacağı planlar yapmak zorunda kalıyorum.” (K6)

“Ama bunu genel olarak kızlarımla yapmayı tercih ediyorum.” (K7)

Sosyal hayata zaman ayıramama

“Çünkü ben çalışma hayatı ve halletmem gerekli birçok iş arasında sosyal bir hayata ayıracak vakit bulamıyorum.” (K1)

“Sosyal hayatım neredeyse yok gibi çünkü buna ayıracak zamanım kalmıyor.” (K7)

“İş yerimden ve çocuklarımdan dolayı çok zaman kaldığını söyleyemem.” (K12)

3.2.3. Aile ve Yakın Çevre ile İlişkiler

Çalışan bekâr annelerin aile ve yakın çevre ile ilişkilerinde en çok zorlandığı nokta, tabular ve basmakalıp düşünceler ile şekillenen toplumsal baskıdır. Çalışan bekâr annelere nasıl davranması gerektiğinin söylenmesi sıklıkla vurgulanan diğer bir sorundur. Bu sorunların dışında 5 katılımcı ailesi ve arkadaşları ile yeteri kadar ilgilenemediğini ve onların da bu durumdan şikâyetçi olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca çalışan bekâr anneler, aile ve arkadaşları ile sağlıklı iletişim kurmakta sorun yaşamaktadır. Çalışan bekâr annelerin aile ve yakın çevre ile ilişkilerde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili örnek olarak gösterilebilecek bazı alıntılar şu şekildedir:

Toplumsal baskı

“Erkek (Koca) olmadan çocuklu annenin her şeye yetişemeyeceği yargısı ile kadın işi-erkek işi olarak yapılan sanal ayrımlar her sohbetle dile getiriliyor.” (K4)

“Mesaiye kalsanız ve sizi iş yerinden karşı cins bir arkadaşınız bıraksa kendi aileniz ve komşularınız hemen yakıştırmalarına ve yaftalamalarına başlarlar.” (K6)

“Çalışan bir bekâr annenin toplumdaki adını biliyoruz. Dul... ve topluma göre dulların gezmeye, eğlenmeye, yaşamaya hakkı yok.” (K13)

Aile ve arkadaşlara yeterince ilgi gösterememek

“Ailenizden uzakta yaşıyorsanız onlara zaman ayırmakta problem yaşıyorsunuz.” (K3)

“Ailem genel olarak onlara çok fazla vakit ayıramadığım için şikâyetçi.” (K7)

“Normalde çok duyarlı bir insan olmama rağmen arkadaşlarımla çok fazla ilgilenemediğimi hissediyorum.” (K8)

Sağlıklı iletişim kuramama

“Genelde gergin olduğunuz için onlarla iletişiminiz de kötü etkileniyor.” (K2)

“Bu görüşteki kişilerle çatışma yaşamadan derdini anlatabilme de başlı başına bir sorun.” (K4)

“Arkadaşlarımdan destek verenler olduğu gibi tedirgin olup da benden uzaklaşanlar da oldu.” (K13)

Nasıl davranman gerektiğinin söylenmesi

“Size ne yapacağınızın söylenmesine zaten tahammül edemiyorsunuz.” (K2)

“Ailem tarafından kızım bak ortamlara girdiğinde her anlamda dikkatli ol, aman kızım yanlış bir şey yapma, girdiğin ortamlara dikkat et, sen dulsun sana çok kolay bir şeyler yakıştırılır gibi söylemlere de maruz kaldım.” (K9)

“Ailem kesinlikle onlarla birlikte yaşamamı istediler. Ailem benim hayatıma büyük bir ket vurdular.” (K14)

3.3. İfade Sıklıklarının Çocuk Sayısına ve Toplam İş Tecrübesine Göre Analizi

Bu araştırmada, çalışan bekâr annelerin çocuk sayısına ve toplam iş tecrübesine göre ifade sıklıkları analiz edilmiştir. Bu analizlerin sonuçları, Tablo 4’de gösterilmektedir. Çalışan bekâr annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre ifade sıklıklarına bakıldığında, 1 çocuklu bekâr annelerin en sık ifade ettikleri sorun, “performans düşüştür”. 2 çocuklu bekâr annelerin ise en sık vurguladıkları sorun, “yetersizlik duygusudur”. Ayrıca 1 çocuklu bekâr annelerin “kariyer fırsatlarını kaçırmak” ve “sorunları işe yansıtılmak için çaba” olmak üzere 2 sorun üzerinde durmadıkları, bu sorunların üzerinde sadece 2 çocuklu çalışan bekâr annelerin durduğu görülmektedir.

Çalışan bekâr annelerin çalışma sürelerine göre ifade sıklıklarına bakıldığında, 15 yıl ve daha az iş tecrübesine sahip bekar annelerin en fazla dikkat çektiği sorunlar, “eşit sayıda sıklığa sahip zaman yönetimi”, “yanlış anlaşılma korkusu”, “performans düşüşü” ve “sosyal hayatın olmaması” iken 16 yıl ve daha fazla iş tecrübesine sahip bekar annelerin en fazla odaklandığı sorunlar “işte konsantrasyon, depresyon ve yorgunluk” ile “toplumsal

baskıdır". Buna ek olarak 15 yıl ve daha az iş tecrübesine sahip bekâr anneler; "kariyer fırsatlarını kaçırmak", "yönetimin yaklaşımı", "yönetimden ve iş arkadaşlarından destek görememek", "sorunlarını işe yansıtılmamak için çaba" ve "baba eksikliğini hissettirmeme çabası" olmak üzere 5 sorun üzerinde görüş bildirmemiştir. Bu sorunlara ait başlıkların altındaki tüm ifadelerin 16 yıl ve daha fazla iş tecrübesine sahip bekâr annelere ait olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Çalışan Bekâr Annelerin Çocuk Sayısına ve Toplam Çalışma Süresine Göre İfade Sıklıkları

Tema	Kategori	Kod	Çocuk Sayısı		Çalışma Süresi	
			1	2	15 Yıl ve Daha Az	16 Yıl ve Daha Fazla
			f	f	f	f
Örgüt İçi	Kariyer Planlama	Kariyere öncelik verememek	5	4	3	6
		Zaman yönetimi	7	4	5	6
		Kariyer gelişimi için gereklilikleri yapamamak	2	5	2	5
		Maddi Sorunlar	3	1	2	2
		Kariyer fırsatlarını kaçırmak	0	2	0	2
		Çocukların sorumluluğunu tek başına üstlenmek	2	3	3	2
	Terfi/Yüks. ve Ücretlendirme	Adaletsizlik	3	2	2	3
		Yönetimin yaklaşımı	3	2	0	5
	Yön. ve İş Ark. ile İlişkiler	Mesai dışı vakit geçirmeme tercihi	3	2	1	4
		Yanlış anlaşılma korkusu	6	1	5	2
		Hakkında olumsuz konuşulması ve düşünülmesi	4	3	3	4
		Yönetimden ve iş arkadaşlarından destek görememek	2	2	0	4
	İş Performansı	Performans düşüşü	8	4	5	7
		Sorunları işe yansıtılmamak için çaba	0	2	0	2
		İşte konsantrasyon eksikliği, depresyon ve yorgunluk	6	5	3	8
Örgüt Dışı	Ev İşleri ve Çocuk Bakımı	Maddi Yetersizlik	4	1	3	2
		Yetersizlik Duygusu	2	7	3	6
		Profesyonel bir yardımcı ihtiyacı (bakım ve temizlik)	3	4	4	3
		Çocukların eğitimi ile ilgili konular	4	3	3	4
		Baba eksikliğini hissettirmeme çabası	4	2	0	6
	Sosyal Hayat	Sosyal hayatın olmaması	6	6	5	7
		Sadece çocuklar ile birlikte sosyalleşme	4	1	2	3
		Sosyal hayata zaman ayıramama	2	3	1	4
	Aile ve Yakın Çevre ile İlişkiler	Toplumsal baskı	3	6	1	8
		Aile ve arkadaşlara yeterince ilgi gösterememek	3	2	2	3
Sağlıklı iletişim kuramama		5	1	2	4	
Nasıl davranmanın gerektiğinin söylenmesi		5	2	3	4	

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışan bekâr annelerin örgütsel yaşamda karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi amacı ile gerçekleştirilen bu çalışma sonuçları, çalışan bekâr annelerin çalışan evli annelerle benzer sorunlar yaşadıklarını fakat bu sorunlara çözüm bulma konusunda tek başlarına oldukları için daha fazla zorlandıklarını göstermektedir. Günümüzde pek

çok başarılı kadın çalışanın örgütsel hiyerarşide bir noktadan sonra önlerine aşılması zor ve görünmeyen “cam tavan” olarak ifade edilen sınırlar çıkmaktadır. Ayrıca bazı kadın çalışanlar, iş-yaşam dengesinde sorun yaşadığı için iş hayatından gönüllü olarak ayrılmakta veya ayrılmak zorunda kalmaktadır. Bununla birlikte, kadınların çoğunlukta olduğu iş kollarında bile azınlık durumundaki erkek çalışanlar terfide ve ücretlendirmede “cam yürüyen merdiven” kavramı ile açıklanan haksız avantajlar sağlamaktadır. Yetenekli ve nitelikli birçok kadın çalışan, kariyerlerinin ilk yıllarından itibaren örgütlerde sadece belirli bölümlerde istihdam edilerek veya hak ettikleri terfi alamayarak “yapışkan zemin” olarak tanımlanan kariyer hareketsizliğine mahkûm edilmektedir (Coşkun, 2021a: 2049-2057). Diğer taraftan bekâr anneler, iş ve ev sorumluluklarını tek başlarına üstlendikleri ve bekâr anne olduktan sonraki dönemde gelir kaybı yaşadıkları için çalışan evli annelerden farklı olarak sosyal hayatın azalması ve maddi yetersizlik gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Bu araştırma sonuçlarına göre, iş hayatında çalışan bekâr anneler örgüt içinde; kariyer planlaması, terfi ve ücretlendirme, çalışma arkadaşları ile ilişkiler ve iş performansı konularında çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Örgüt dışında ise çalışan bir birey olmalarına bağlı olarak bekâr anneler; ev işleri ve çocuk bakımında, sosyal hayatlarında ve yakın çevreleri ile olan ilişkilerinde zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar ve zorluklar göz önüne alındığında dört unsur ön plana çıkmaktadır. Zaman, ekonomik güç, bekâr anneliğe yönelik toplum algısı ve annelik ikilemi şeklinde sıralanabilecek olan bu unsurlar hem örgüt içi hem de örgüt dışı birçok açıdan sorunların ortaya çıkışını etkilemektedir.

Çalışan bekâr annelerin zamanı doğru yönetememesi veya yeterli zamanlarının olmaması, kendileri için önemli bir sorun kaynağıdır. Çalışan bekâr annelerin ev ve iş sorumluluklarını yerine getirmek için kısıtlı zamana sahip olması; bekâr annelerin kariyerlerini istedikleri gibi şekillendirememelerine, iş yerinde performanslarının düşmesine, sosyal hayatlarının olumsuz etkilenmesine ve sevdiklerine (aile ve yakın çevre) yeterince ilgi gösterememelerine neden olmaktadır. Demir ve Çelebi (2017) tarafından yapılan araştırmada elde edilen bulgular, bu araştırma sonuçları ile paralellik arz etmektedir. Demir ve Çelebi (2017) çalışmasında; zaman bulamadıkları için bekâr annelerin kurslara gidemediklerini, sosyal faaliyetlere katılmadıklarını, öncelikle çocuklarını düşünerek davrandıklarını ve bekâr annelerin bu tarz faaliyetlere imkânlar dâhilinde katılım sağlasalar bile bunların süreklilik arz etmediğini ortaya koymuştur.

Çalışan bekâr annelerin ekonomik açıdan güçsüzlüğü, karşılaştıkları sorunları çözme konusunda onları güçsüzleştirmektedir. Karaca Aydın (2019), bekâr annelerin yaşadıkları ekonomik sıkıntıların yaşam standartlarını olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Maddi imkânsızlıklar bekâr annelerin; kariyerleri için çok önemli olan kişisel gelişimlerine yönelik etkinliklere ve eğitimlere katılamamalarına, çalıştıkları işi sadece bir gelir kaynağı olarak görmelerine ve ev işleri veya çocuk bakımı konusunda gerekli olan profesyonel desteği alamamalarına yol açmaktadır. Bekâr annelerin sorunları üzerine yapılan birçok çalışmada, bu araştırma sonuçları ile benzer şekilde tek ebeveynli olmanın ekonomik sorunlara yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır (Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu, 2011; Demir ve Çelebi, 2017; Roman, 2017; Karaca Aydın, 2019).

Bekâr anneler, özel hayatlarında ve iş hayatlarında etkileşimde oldukları çevrelerinde toplumda var olan bekâr anneliğe yönelik olumsuz yaklaşımı hissetmekte ve gözlemlemektedir. Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu (2011) ve Karaca Aydın (2019) tarafından yapılan çalışmalarda, bu olumsuz algıya vurgu yapılmaktadır. Karaca Aydın (2019) eğitimi, statüsü ve ekonomik durumu ne olursa olsun toplumdaki cinsiyetçi algının bekâr annelerin sosyal hayatını olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu (2011), erkeklerin yanı sıra özellikle diğer kadınların önyargılı yaklaşımları nedeni ile bekâr annelerin kendi sosyal hayatlarını kısıtladıklarını belirtmektedir. Bizim araştırmamızın katılımcıları ise bu durumu “Dul Algısı” olarak tanımlamaktadır. Bekâr annelik olgusuna ilişkin bu toplumsal olumsuz algı; çalışan bekâr annelerin örgüt içerisinde adaletsiz uygulamalar ile karşılaşmasına, yönetici ve iş arkadaşlarından uzaklaşmasına, kendilerini sosyal ortamlardan izole etmesine, yöneticileri ve iş arkadaşları tarafından doğru değerlendirilememesine sebebiyet vermektedir. Ayrıca bu dul algısı; örgüt dışında bekâr annenin toplumsal baskılara maruz kalması, ailesi ile iletişiminin bozulması ve özgür bir birey olarak kabul görmemesi gibi olumsuzlukları doğurmaktadır.

Çalışan bekâr annelerin iş ve ev sorumlulukları arasında sıkışmaları, onları bir ikileme sürüklemektedir. Roman (2017), iyi annelik anlayışları ile bu değerlere uygun hareket etme becerileri arasındaki çatışma olarak bu ikilemi

açıklamaktadır. Çalışan bekâr anneler, bu ikilemde genellikle ev sorumluluklarını seçmekte yani çocuklarına öncelik vermektedir. Bu araştırma sonuçları, bu tercihi desteklemektedir. Araştırmaya katılan çalışan bekâr anneler; kariyerlerine öncelik veremediklerini, kariyerleri için gereklilikleri yerine getiremediklerini, çocuklarının düzeni bozulmasını diye kariyer fırsatlarını değerlendiremediklerini, çocukları ile ilgili konular akıllarına takıldığı zaman işteki konsantrasyonlarının bozulduğunu ifade etmektedir. İş ve ev sorumlulukları arasındaki sıkışmanın; çalışan bekâr anneler üzerinde yetersizlik duygusu, depresyon ve yorgunluk gibi psikolojik ve fizyolojik etkileri olmaktadır. Canatan ve arkadaşlarının (2019) yaptığı çalışmada, çalışan bekâr annelerde özellikle psikolojik etkilerin toplumun diğer kesimlerine göre çok daha sık gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu olumsuz etkilere rağmen diğer taraftan çalışan bekâr anneler, baba eksikliğini hissettirmemek için ekstra çaba sarf etmek zorunda kalmaktadır. Feyzioglu ve Kuşçuoğlu'nun (2011) yaptığı çalışmada bu zorunluluğun kaynağı olarak, bekâr annelerin çocuklarının tek ebeveynli olmaktan dolayı mutsuz olduğunu düşünmeleri gösterilmektedir.

Bu bağlamda, örgütlerde yukarıda belirtilen dört unsur konu alan iyileştirici uygulamaların çalışan bekâr annelerin örgütsel yaşamda karşılaştıkları sorunların çözümüne yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, çalışan bekâr annelerin iş hayatında karşılaştıkları zorlukların ortadan kaldırılabilmesine katkı sağlamak amacı ile örgüt yöneticilerine şu öneriler sunulmuştur:

- Örgütsel destek, çalışanların duygusal ve sosyal sorunlarını azaltmak için kullanılacak önemli bir araçtır. Örgütsel destek, örgütlerdeki girdaplar olarak ifade edilen iş yeri yalnızlığının, iş stresinin, iş yerinde dışlanmanın ve tükenmişliğin ortadan kaldırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Coşkun, 2021b: 292). Bu nedenle, örgütsel yaşamda çalışan annelerin bu girdaplara kapılmaması için yöneticilerin onları yalnız bırakmaması, onların şikâyetlerini dikkate alması, onları motive etmesi ve onların örgüte kattığı değeri takdir etmesi gerekmektedir.
- Modern çalışma hayatında bireyler için en kıymetli varlık zamandır. Çalışanların kısıtlı zaman içerisinde birçok işi aynı anda yapmaları gerekmektedir. Bu nedenle örgütlerde zaman yönetimine ilişkin eğitimler ve kurslar yıllık insan kaynakları eğitim planlarına mutlaka dâhil edilmelidir. Bu eğitimler, doğru zaman kullanımını öğrenmeye en çok ihtiyaç duyan çalışan bekâr annelerin ev ve iş sorumluluklarını daha sistemli ve planlı yerine getirmesi için çok faydalı olacaktır.
- 2019 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan küresel salgın, birçok çalışanı evinden çalışmak zorunda bırakmıştır. Edinilen bu tecrübeye bağlı olarak geçici olarak uygulanan alternatif çalışma şekillerinden uzaktan çalışma, örgütlerde ihtiyaç halinde çalışan bekâr anneler için sürekli hale getirilebilir.
- Çalışan bekâr annelerin en dikkat çeken sorunlarından biri, kariyer gelişimleri için gerekli olan etkinliklere katılamamalarıdır. Bu nedenle, iş yerinde veya şehir dışında gerçekleştirilen eğitimler, kurslar ve toplantılar için çevrimiçi katılımı destekleyecek altyapıların kurulması, çalışan bekâr annelerin bu faaliyetlere daha kolay ve daha istikrarlı katılımını sağlayabilir.
- Kariyer planlaması hem örgütsel hem de bireysel birçok amaca hizmet etmektedir. Örgütsel açıdan, çalışanlardan azami verimi almaya ve etkinliği arttırmaya yardımcı olurken (İrmiş ve Bayrak 2004; Kır ve Er, 2017), bireysel açıdan iş tatmini ve motivasyonu arttırmaktadır (Sökmen ve Aydın, 2016). Çalışan bekâr annelerin yaptığı işten tatmin duymaları ve motivasyonlarının artması için çalışan annelerin hassasiyetleri dikkate alınarak bireysel düzeyde kariyer planlaması yapılabilir.
- Çalışan bekâr anneler, diğer kadın çalışanlar ile benzer olarak örgütlerde sadece kadın olmalarından dolayı birçok engel ile karşılaşmaktadır. Örgütlerde bu engellerin ortadan kaldırılması için cinsiyetçi ayrımların olmadığı adil bir ücret sistemi ve şeffaf terfi/yükselme mekanizmaları kurulmalıdır.
- Çalışan bekâr annelere, küçük çocukları için nakdi olarak bakıcı yardımı yapılabilir veya işletme içerisinde ücretsiz bakım ve kreş hizmeti sunulabilir. Ayrıca örgütler, bekâr annelerin çocuklarının eğitim (eğitim bursları), sağlık (tamamlayıcı özel sağlık sigortaları) ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli destekler üretebilir.

- Bölüm yöneticileri veya insan kaynakları departmanı tarafından çalışan bekâr annelerin örgütteki diğer çalışanlar ile iletişiminin kuvvetlenebilmesine imkân sağlayacak mesai saatleri dışında tüm çalışanların aileleri ile birlikte katılabildikleri piknik, kutlama ve çeşitli özel gün etkinlikleri düzenlenebilir.
- Çalışan bekâr annelerin yaşadıkları psikolojik sorunları aşabilmeleri için örgüt içinde psikolojik destek hizmeti sunulabilir veya örgüt dışından sağlanan hizmetin ücreti işletme tarafından ödenebilir.
- Örgütler, toplumun önemli bir parçasıdır. Bekâr annelere yönelik yanlış ve olumsuz algıların yıkılması için toplumun önemli bir unsuru olan örgütler aktif rol oynamalıdır. Örgütlerdeki tüm süreçlerde, uygulamalarda ve mekanizmalarda çalışan bekâr annelerin maruz kaldığı cinsiyetçi yaklaşımlara örgüt yönetimi tarafından sıfır tolerans gösterilmelidir. Çalışan bekâr annelere yönelik gerçekleştirilen her türlü psikolojik baskının örgütün disiplin kurallarında ağır cezalar konarak net olarak tanımlanması, hem farkındalığı arttırabilir hem de yaptırım sağlayabilir.

Bu çalışmada, araştırmacılara da bazı öneriler sunulmaktadır. İlk olarak, çalışan bekâr annelerin karşılaştıkları sorunların örgütsel düzeyde ne gibi yansımalarının olduğunu tespit edebilmek için çalışan bekâr annelerin örgüte yönelik adalet, güven ve destek algı düzeylerinin belirlenmesi faydalı olabilir. İkinci olarak, bu çalışmada nitel yöntemler kullanılarak bir uygulama yapılmıştır. Nicel yöntemler kullanılarak yapılacak araştırmalar, bu araştırma sonuçlarının desteklenmesine yardımcı olabilir. Ayrıca, eğitim ve gelir düzeyi gibi farklı demografi özelliklere göre çalışan bekâr annelerin sorunlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek konunun detaylandırılmasına katkıda bulunabilir.

Sonuç olarak, bekâr anneler iş hayatında örgüt içinde ve dışında pek çok sorun, önyargı ve engelle karşılaşmaktadır. Bekâr annelerin çalıştıkları işletmelerde diğer tüm çalışanlar gibi azami ölçüde değer üretebilmesi için bu çalışmada ortaya konan bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması bir gerekliliktir. Bu konuda; örgüt içinde bekâr annelerin çalıştıkları kurumlardaki yöneticilerine ve iş arkadaşlarına, örgüt dışında ise bekâr annelerin ailelerine ve yakın çevresine sorumluluk düşmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, A. (2014). "Çalışma Hayatında Kadınlara Karşı Psikolojik Taciz: Türkiye'deki Durum ve İşyerinde Sosyal Hizmet Odağında Önerilen Çözüm Mekanizmaları", *UHBAB Journal*, 3/10, 1-23.
- Bal, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri (Uygulamalı-Örnekliler)*, 1.Baskı, Sentez Yayıncılık, Bursa.
- Bassuk, E. L., Browne, A. ve Buckner, J. C. (1996). "Single Mothers and Welfare", *Scientific American*, 275/4, 60-67.
- Birleşmiş Milletler. (2020). Expert's take: By undercounting single mothers, we underserve families. (17.10.2021) <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/2/experts-take-antra-bhatt-on-single-parent-households>
- Boylu, A. A. ve Öztop, H. (2013). "Tek Ebeveynli Aileler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Sosyoekonomi*, 19/19, 207-220
- Canatan, K., Bilge, Y. ve Çapar, H. (2019). "Tek Ebeveynli Aile Bağlamında Yaşayan Annelerin Sosyal ve Psikolojik Problemleri: Küçükçekmece Örneği", *Turkish Studies Social Sciences*, 14/4, 1331-1354.
- Ciabattari, T. (2005). "Single Mothers, Social Capital, and Work-Family Conflict". *Upjohn Institute Working Paper No. 05-118*. Kalamazoo, MI: W.E. Upjohn Institute for Employment Research.
- Coşkun, Ö. F. (2021a). "Kadınların Kariyer Yolculuklarındaki Engellere Metaforik Bir Bakış", *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(4), 2048-2062.
- Coşkun, Ö. F. (2021b). "Örgütteki Girdaplardan Çıkış Anahtarı: Örgütsel Destek", *Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimlerine Genel Bakış*, (Ed: A.S.Saracaloğlu, A.Aytaç, G.S.Derman, M.Talas ve A.S.Yücel), Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları, İstanbul.
- Demir, S. A. ve Çelebi, Ş. G. (2017). "Tek Ebeveynli Ailelerin Sorunları: Nitel Bir Araştırma", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 111-128.

- Duncan, S. ve Edwards, R. (2013). "Introduction: A Contextual Approach to Single Mothers and Paid Work", *Single Mothers in International Context: Mothers or Workers?*, (Ed: S. Duncan ve R. Edwards), Routledge.
- Dursun, S. ve İhtar, E. (2014). "Kadın Çalışanların Yaşamış Oldukları İş Aile Yaşamı Çatışmasının İş ve Yaşam Doyumu Üzerine Etkisi", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(3), 127-137.
- Feyzioğlu, S. ve Kuşçuoğlu, C. (2011). "Tek Ebeveynli Aileler", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 26(26), 97-110.
- Gallup. (2020). How many women worldwide are single moms? (22.10.2021) <https://news.gallup.com/poll/286433/women-worldwide-single-moms.aspx> Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- Gonzalez, L. (2004). "Single Mothers and Work". *Socio-Economic Review*, 2(2), 285-313.
- İrmiş, A. ve Bayrak, S. (2004). "İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Kariyer Yönetimi", *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1(1-2), 177-186.
- Gökçe, O. (2019). *Klasik ve Nitel İçerik Analizi Felsefe, Yöntem, Uygulama*, Çizgi Kitapevi, Konya.
- Güçlü, İ. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Teknik- Yaklaşım- Uygulama*, 1.Baskı, Nobel, Ankara.
- Karaca Aydın, S. (2019). Kadınlar İçin Tek (Yalnız) Ebeveynlik ve Zorlukları. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-34.
- Kaur, M., ve Kaushiki, N. (2018). "Women, Work and Challenges: A Literature Review", *Impact: International Journal of Research in Humanities, Arts and Literature*, 6/3, 179-188.
- Kennelly, I. (1999). "That Single-Mother Element" How White Employers Typify Black Women", *Gender & Society*, 13(2), 168-192.
- Kır, A. ve Er, A. S. (2017). Organizasyonlarda Kariyer Planlaması ve Kariyer Engelleri", *Ejovoc (Electronic Journal Of Vocational Colleges)*, 7(2), 14-23.
- Koç, G., Bakır Demir, T., ve Öner Özkan, B. (2019). "Türkiye’de Çalışan Annenin Sosyal Medyadaki Sosyal Temsilleri", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11/21, 401-421
- McLaughlin, E. ve Rodgers, P. (2013). "Single Mothers in the Republic of Ireland: Mothers not Workers", *Single Mothers in International Context: Mothers or Workers?*, (Ed: S.Duncan ve R.Edwards), Routledge.
- Misra, J., Moller, S. ve Budig, M. J. (2007). "Work-Family Policies and Poverty for Partnered and Single Women in Europe and North America", *Gender & Society*, 21(6), 804-827.
- Radcliffe, L., Cassell, C. ve Malik, F. (2021). "Providing, Performing and Protecting: The Importance of Work Identities in Negotiating Conflicting Work-Family Ideals as a Single Mother", *British Journal of Management*, Vol.00, 1-16.
- Roman, C. (2017). "Between Money and Love: Work-Family Conflict Among Swedish Low-Income Single Mothers", *Nordic Journal of Working Life Studies*, 7(3), 23-41.
- Sahlar, F. S., ve Ustundag Budak, A. M. (2020). "Working Mothers: Intensive Mothering and Momism", *Life Skills Journal of Psychology*, 4(7), 115-125.
- Sanik, M. M. ve Mauldin, T. (1986). "Single Versus Two Parent Families: A Comparison of Mothers' Time", *Family Relations*, 35(1), 53-56.
- Saunders, B., Sim, J., Kingstone, T., Baker, S., Waterfield, J., Bartlam, B., Burroughs, H. ve Jinks, C. (2018). "Saturation in Qualitative Research: Exploring Its Conceptualization and Operationalization", *Qual Quant*, 52, 1893-1907.
- Sökmen, A. ve Aydın, B. (2016). "Kariyer Geleceği Algısının İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi: Bir Kamu Kurumunda Araştırma", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 251-263.
- TDK. (2021). Güncel Türkçe sözlük. (22.10.2021) <https://sozluk.gov.tr/>
- TÜİK. (2021). Toplumsal cinsiyet istatistikleri. (17.10.2021) <https://kutuphane.tuik.gov.tr/yordambt/yordam.php#>
- Uludağlı, N. P. (2017). "Psikolojik Sağlık Açısından Yetişkin Olma", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(3), 263-283.

Wong, Y. L. I., Garfinkel, I. ve McLanahan, S. (1993). "Single-Mother Families in Eight Countries: Economic Status and Social Policy". *Social Service Review*, 67(2), 177-197.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 12.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).